

SAMODZIELNOŚĆ DZIECKA W WIEKU PRZEDSZKOLNYM

Kiedy człowiek się rodzi jest niesamodzielną i uzależnioną od pomocy otoczenia istotą. Od pierwszych dni życia zaczyna swą konsekwentną drogę, aby stać się niezależnym. Samodzielność jest potrzebą rozwojową każdego dziecka. Poprzez próby i doświadczenia stopniowo opanowuje umiejętności, rozwija swoje możliwości, poznaje własną odrębność i kształtuje tożsamość.

Samodzielność to cecha, która rozwija się etapami. Pojawia się u dziecka około pierwszego roku życia, kiedy zmierza się z chodzeniem i spożywaniem posiłków. Wraz z wiekiem jest coraz więcej działań samodzielnych, w których dziecko nie chce pomocy oraz wyraża bunt w przypadku, gdy chce się mu pomóc. I tu właśnie bardzo ważną rolę odgrywa otoczenie, które wspomnianą samodzielność może rozwijać lub ograniczać.

Dorośli są potrzebni dziecku do rozwoju i od nich zależy, czy będzie miało okazję nauczyć się jak postępować w różnych sytuacjach. Tymczasem rodzice wielokrotnie nie pozwalają maluchom na samodzielność, ponieważ: zrobi sobie krzywdę, jest to dla niego za trudne, zajmuje to zbyt dużo czasu, jest jeszcze takie małe, jeszcze się w życiu napracuje.

Nadmiernie troskliwi rodzice często wyręczają swoje dzieci po to, aby uchronić ich przed negatywnymi emocjami i trudnymi sytuacjami. W pierwszej kolejności dotyczy to czynności samoobsługowych tj.: dopinanie samodzielnie zapiętych kurtek, poprawianie czapek, zakładanie butów itp. Następnie rozwiązują za dzieci problemy, biorąc sprawy w swoje ręce i np. dzwonią do rodziców kolegi, żeby wyjaśnić rówieśnicze konflikty, chcą zdecydować kto, z kim i kiedy ma się bawić. Powyższe zachowanie na pewno nie sprzyja rozwojowi dzieci.

Aspekty samodzielności

W wieku przedszkolnym samodzielność dziecka dotyczy trzech aspektów:

1. Samodzielność praktyczna- polega na wykonywaniu codziennych czynności na rzecz samego siebie lub potrzeb rodziny.
2. Samodzielność umysłowa - polega na podejmowaniu decyzji oraz rozwiązywania problemów podczas zabawy i nauki.
3. Samodzielność społeczna – polega na współdziałaniu z rówieśnikami i opiekunami.

Rodzice powinni uczyć dziecko samodzielności od najwcześniejszych lat, ponieważ czynności samoobsługowe w dużej mierze wpływają na sukcesy w dalszej edukacji. Jeżeli np. dziecko samo umyje i wytrze ręce, założy buty czy zadba o porządek wokół siebie, doznaje przyjemności, jest chwalone i odczuwa komfort wygody. Te doznania są dalej przenoszone na sytuacje zadaniowe, także w dziedzinie aktywności intelektualnej. Przekonanie o możliwościach efektywnego działania pozwala dziecku odważnie wybierać zadania i dążyć do postawionego sobie celu.

Wszystko, co przedszkolak wykona własnymi rękami, buduje jego umiejętności, wiedzę o sobie i innych oraz o świecie. Poznaje swoje możliwości, czerpie satysfakcję i buduje poczucie sprawczości. Natomiast dziecko wyręczane w czynnościach samoobsługowych jest uzależnione od dorosłych, a co za tym idzie ma niskie poczucie własnej wartości oraz trudności w samodzielnym podejmowaniu działań. Zbyt duże uzależnienie od dorosłych utrudnia dziecku działanie w świecie zewnętrznym i w konsekwencji hamuje jego odwagę i ciekawość poznawczą otoczenia.

Sposób wykonywania czynności samoobsługowych i porządkowych przenosi się na czynności intelektualne. Zanalizowane dziecięce zachowania ukazują, że:

- dzieci, które marudzą i ociągają się przy każdej czynności samoobsługowej, przenoszą to na sytuacje zadaniowe typu dydaktycznego, np. zbyt wolno układają przedmioty potrzebne do zajęć, zwlekają z wykonywaniem poleceń itp.,
- dzieci, które bałaganą wokół siebie są zwykle niestaranne w realizacji zadań typu intelektualnego, ciągle czegoś szukają, przestawiają i są tym tak pochłonięte, że tracą z pola widzenia sens zadania,
- dzieci, które przy wykonywaniu czynności samoobsługowych dopraszają się pomocy (choć mogłyby poradzić sobie same) przenoszą ten nawyk na sytuacje zadaniowe, nadmiernie okazując swoją bezradność i stale oczekując pomocy dorosłego.

Samodzielność w domu, w przedszkolu i szkole

Pierwszym najbardziej usamodzielniającym dzieckiem środowiskiem, jest jego dom rodzinny. Od postaw wychowawczych, jakie prezentują rodzice i stosowanych przez nich metod zależy najwięcej. Wystarczy, aby maluch mógł wykonywać zwykłe, codzienne czynności w życzliwej atmosferze i wsparciu gdy zajdzie taka potrzeba. Okazana radość z powodu choćby niezdarnie zawiązanego szalika jest dla dziecka najlepszą motywacją. Z kolei nadmierne chronienie przed trudnościami, ułatwianie działań i podawanie gotowych rozwiązań może spowodować ukształtowanie się u pociechy postawy wyuczony bierności, poczucia bezradności i nawyku stałego szukania pomocy u osób dorosłych.

Kolejnym etapem na drodze ku samodzielności jest przedszkole. Nauczycielki każdego dnia stwarzają sytuacje sprzyjające usamodzielnianiu się dzieci w zakresie samoobsługi, jak i w obszarze samodzielnego myślenia i komunikowania się z otoczeniem, rozwiązywania problemów czy budowania właściwej samooceny. Większa samodzielność w przedszkolu to lepsza pozycja w grupie, przykładowo: dziecko potrafi zmienić ubranie, więc nie musi czekać w kolejce do pani, która pomaga innym dzieciom; jeśli zawieruszy mu się domowa przytulanka, zgłasza problem nauczycielce i zaraz zguba się znajduje.

Osiągnięty poziom samodzielności w przedszkolu warunkuje funkcjonowanie dziecka w roli ucznia. Kiedy wchodzi ono w nową rolę społeczną, musi zmierzyć się z zadaniami, jakie stawia przed nim szkoła, a zadania te wcale nie są łatwe. Dzieci o dużej samodzielności, zyskują opinię uczniów niezależnych i zaradnych. Postrzegane są, jako dobrzy organizatorzy aktywności grupy rówieśniczej, potrafią nawiązywać relacje z nauczycielem. Są też koleżeńskie, pomocne, bardziej aktywne na lekcji i dociekliwe. Ponadto odważnie wyrażają też swoje zdanie.

Podsumowując powyższe opracowanie wychowywać dziecko to znaczy stawiać mu wymagania, zrezygnować z wyręczania, pozwolić na to, aby uczyło się na błędach. Troska o bezpieczeństwo jest konieczna, ale w granicach zdrowego rozsądku. Pomoc dawana dziecku powinna polegać nie na uzależnianiu go od siebie, ale na wzmacnianiu poczucia własnej wartości, wynikającego z sukcesów w samodzielnym działaniu.

Opracowała: Rusin Ewelina

Źródło: www.przedszkolowo.pl